

Modtagere:

Folketingets Europaudvalg

Kopi:

Folketingets Udvalg for Videnskab og Teknologi

Forslag til Rådets afgørelse om Det Europæiske Atomenergifællesskabs rammeprogram for forskning og uddannelse på det nukleare område (2012-2013).

KOM (2011) 72 endelig – 2011/0046 (NLE) af 7. marts 2011

1. Resumé

Kommissionens forslag vedrører en to-årig forlængelse af det nuværende rammeprogram (2007-2011), hvorved man opnår den samme tidsmæssige ramme som det ikke-nukleare rammeprogram (2007-2013). Formålet er at sikre, at den EU-finansierede nukleare forskning videreføres i yderligere to år. Euratom-rammeprogrammet for 2012-2013 indeholder således i det store hele de samme videnskabelige, tekniske og strategiske mål og bruger de samme finansieringsmekanismer som det nuværende Euratom-rammeprogram, idet der dog er taget hensyn til den nye politiske ramme såsom den europæiske SET-plan, som en del af den ny generation af teknologier, der er nødvendige for at nå visionen for 2050 om et samfund med lavere CO₂-emissioner. De brede mål for dette rammeprogram for årene 2012 og 2013 er på fusionsområdet at udvikle en teknologi for en sikker og miljøvenlig samt økonomisk bæredygtig energikilde – primært gennem en realisering af ITER, og på fissionsområdet (inkl. strålingsbeskyttelse) at forøge sikkerheden samt ressource- og omkostningseffektiviteten af nuklear fission og anden brug af stråling inden for industri og medicin.

2. Baggrund

Kommissionen offentliggjorde den 7. marts 2011 sit forslag til rammeprogram for forskning og uddannelse på det nukleare område (2012-2013) med henblik på behandling og vedtagelse i 2011.

Der er tale om en to-årig forlængelse af det nuværende rammeprogram (2007-2011), som på baggrund af Euratom-traktaten (artikel 7, stk. 2) er fem-årigt. På denne måde får man bragt det nukleare rammeprogram på højde med det ikke-nukleare rammeprogram (2007-2013).

Kommissionen fremsatte samtidig forslag til to særprogrammer: særprogrammet for gennemførelse af indirekte aktioner på det nukleare område (fusion og fission, inkl. strålingsbeskyttelse) og særprogrammet for Det Fælles Forskningscenters gennemførelse af direkte aktioner i samme periode. Da de to særprogrammer skal udmønte rammeprogrammet er indholdet mere specifikt, hvorimod hovedindholdet er det samme som i rammeprogrammet.

Endelig fremsatte Kommissionen også den 7. marts dels forslag om regler for virksomheders, forskningscentres og universiteters deltagelse i de indirekte aktioner og dels forslag om formidling af forskningsresultater (2012-2013). Bortset fra en vis forenkling er der tale om en fortsættelse af de nuværende regler.

Hjemmelsgrundlaget for rammeprogrammet er artikel 1, 2, 4 og 7 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Atomenergifællesskab, hvorefter udkast til programmet skal besluttet med enstemmighed under henvisning til udtalelse fra Europa-Parlamentet og Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg.

Aktiviteterne sigter på at øge ekspertisen på forskningsområdet på en måde, som ikke kan opnås på nationalt niveau og skal konsolidere Det Europæiske Forskningsrum inden for dette område. Aktiviteterne skal desuden støtte forskningsinfrastruktur inden for nuklear videnskab og teknologi.

Kommissionen har i overensstemmelse med Euratom-traktaten hørt Det Videnskabelige og Tekniske Udvalg, ligesom man har gjort brug af forskellige kilder ved udarbejdelsen af forslaget, herunder midtvejsevalueringer af Euratoms syvende rammeprogram foretaget af uafhængige ekspertpaneler.

3. Nærhedsprincippet

Kommissionen anfører, at merværdien for Euratom inddragelse i nuklear forskning er tæt forbundet med grænseoverskridende virkning, stordriftsfordele og medvirken til løsning af markedssvigt. Med Euratomprojekter inden for fission, fusion og strålingsbeskyttelse kan der opnås den fornødne "kritiske masse", samtidig med at den forretningsmæssige risiko mindskes, og der dannes grobund for private investeringer. Euratomaktioner har også central betydning for overførslen af nukleare færdigheder og viden på tværs af grænser og fremmer derved topkvalitet inden for forskning og innovation ved at styrke færdigheder, kvalitet og konkurrence i hele Europa og højne den menneskelige kapacitet gennem uddannelse, mobilitet og karriereudvikling.

Regeringen er enig i, at de anførte forskningsfelter ikke kan gennemføres af medlemsstaterne isoleret, hvorfor nærhedsprincippet er overholdt.

4. Formål og indhold

Hovedformålet er at sikre, at den EU-finansierede forskning på disse områder videreføres i yderligere to år på linje med de aktiviteter, der er blevet gennemført i perioden 2007-2011.

Rammeprogrammet er som nævnt en del af en lovgivningspakke, som indeholder forslag til afgørelser om selve rammeprogrammet, to særprogrammer (for direkte og indirekte aktioner) og deltagelsesregler. Det præsenterer de videnskabelige og teknologiske mål for forskningsaktiviteterne og tilvejebringer behørigt regler for

deltagelse af forskningscentre, universiteter og virksomheder. Programmet dækker også konstruktionen af ITER (den internationale forsøgsreaktor vedr. fusion), det ledsagende fusionsenergiforsknings-program samt aktiviteter vedrørende fission og strålingsbeskyttelse, foruden Det Fælles Forskningscenters direkte aktioner vedrørende nuklear sikkerhed.

Euratom-rammeprogrammet for 2012-2013 indeholder i det store hele de samme videnskabelige, tekniske og strategiske mål og bruger de samme finansieringsmekanismer som det nuværende 7. Euratom-rammeprogram (2007-2011). Der er dog taget højde for opnåede forskningsresultater og den nye politiske ramme – ikke mindst vedtagelsen af den europæiske SET (Strategic Energy Technology) Plan, som en del af den ny generation af teknologier, der er nødvendige for at nå visionen for 2050 om et samfund med lavere CO₂-emissioner.

De generelle mål for dette rammeprogram for årene 2012 og 2013 er således:

- På fusionsområdet at udvikle en teknologi for en sikker, bæredygtig og miljømæssigt forsvarlig og økonomisk levedygtig energikilde
- På fissionsområdet (inkl. strålingsbeskyttelse) at fremme sikkerheden samt ressource- og omkostningseffektiviteten inden for nuklear fission og anvendelser af stråling inden for industri og lægevidenskab og at fremme nuklear sikkerhed (nuklear sikkerhedskontrol, ikke-spredning, bekæmpelse af ulovlig handel og nuklear eftersporing).

De vigtigste aktiviteter på fusionsområdet

- Virkeliggørelse af ITER: Fokus på forvaltning og styring af den internationale såvel som den europæiske ITER organisation. Levering af europæiske komponenter til konstruktionen af ITER.
- FoU til forberedelse af ITERs drift: Et målrettet fysik- og teknologiprogram til at benytte fusionsforskningsprojektet JET (Joint European Torus) og andre ITER-relevante anlæg med magnetisk indeslutning.
- Begrænsede teknologiaktiviteter til forberedelse af DEMO-kraftværket: Yderligere udvikling af fusionsmaterialer og nøgleteknologier samt forberedelse af opførelsen af den internationale fusionsmaterialebestrålingsanlæg (IFMIF).

De vigtigste aktiviteter på fissionsområdet (inkl. strålingsbeskyttelse)

- Deponering af radioaktivt affald i undergrunden: Forskning relateret til dyb geologisk deponering af brugt brændsel og langlivet radioaktivt affald. Støtte til udvikling af en fælles europæisk holdning til centrale spørgsmål i forbindelse med håndtering og bortskaffelse af affald.
- Reaktorsystemer: Forskning med henblik på at underbygge en sikker, effektiv og mere bæredygtig drift af alle relevante reaktorsystemer (herunder brændselskredsløbsanlæg), som er i brug eller under udvikling i Europa, herunder affaldshåndteringsaspekter, som f.eks. separation og omdannelse (transmutation) af langlivet affald til kortlivet i forbindelse med brændstokkredsløbet.
- Strålingsbeskyttelse: Forskning med henblik på at kunne vurdere risikoen ved lave strålingsdoser, medicinske anvendelser og håndtering af uheld

for at tilvejebringe det videnskabelige grundlag for et robust, retfærdigt og socialt acceptabelt beskyttelsessystem, som ikke i unødvendigt omfang begrænser den nyttige og udbredte anvendelse af stråling på det medicinske område og i industrien.

Det Fælles Forskningscenters (JRC's) nukleare aktiviteter

- Håndtering af radioaktivt affald og virkningen på miljøet: Reducere tvivl og løse aktuelle problemer inden for affaldshåndtering for at udvikle effektive løsninger til håndtering af højradioaktivt affald gennem de to almindeligste optioner (direkte deponering eller separation og transmutation). Udvikle aktiviteter til fremme af forståelsen og modellering af fysiske, kemiske og grundlæggende egenskaber ved actinider. Opsætning af en database for højpræcise nukleare referencedata vedrørende nuklear energi og ikke-nukleare anvendelser (f.eks. medicinsk anvendelse). Yderligere udvikling af miljømodeller af radioisotop-spredning i kombination med overvågningsprøver inden for miljømæssig radioaktivitet.
- Nuklear sikkerhed (safety): Forskning i såvel eksisterende som nye brændselskredsløb og i reaktorsikkerhed for nuværende reaktorer i EU og reaktorsikkerhed for nye innovative reaktorsystemer. JRC skal også koordinere den europæiske deltagelse i "Generation IV International Forum R&D Initiative" – kaldet GIF. JRC har således af medlemslandene fået mandat til at handle som gennemførelsesorgan for EU's deltagelse i GIF-projekter.
- Nuklear sikring (security): Støtte opfyldelsen af EU's tilsagn, herunder navnlig udvikling af metoder til kontrol af brændselskredsløbsanlæg, gennemførelse af tillægsprotokollen, herunder indsamling af miljøprøver og integrerede kontrolforanstaltninger (safeguards) samt forebyggelse af spredning af nukleart og radioaktivt materiale i forbindelse med ulovlig handel af disse materialer, herunder nuklear eftersporing.

5. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet er endnu ikke blevet hørt.

6. Gældende dansk ret og forslagens konsekvenser herfor

Forslaget har ikke konsekvenser for dansk ret.

7. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller sikkerhedsniveauet

Forslaget har ingen statsfinansielle konsekvenser udover indvirkningen på EU's budget. Forslaget medfører en udgift på EU's budget på 2.327 mio. EUR i 2012 og 2013. Danmark betaler ca. 2 pct. af EU's udgifter, svarende til en statslig udgift ved programmet på ca. 349 mio. kr.

8. Høring

Forslaget har været sendt i høring i EU-specialudvalget for forskning.

9. Regeringens foreløbige generelle holdning

Med hensyn til fusionsforskningen støtter regeringen denne, herunder konstruktionen af ITER, under forudsætning af, at der kan findes realistiske finansieringsmuligheder, sikres en effektiv omkostningskontrol og en realistisk tidsplanlægning for projektet, jf.

mandatet til regeringen fra Folketingets Europaudvalg forud for vedtagelse af råds-konklusioner på rådsmødet den 12. juli 2010.

Hvad angår fissionsforskningen, er regeringen skeptisk overfor investeringer i nye reaktorsystemer og mener generelt, at budgetmidlerne bør koncentreres om sikkerhed og affaldshåndtering i forbindelse med eksisterende reaktorer samt om strålingsbeskyttelse.

10. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Forhandlingerne om forslaget er ikke påbegyndt. For så vidt angår fusionsdelen vurderes det, at medlemsstaterne vil fastholde den linje, der blev lagt i forbindelse med drøftelserne om ITER i sommeren 2010.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Forslaget har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.